

Sygn. akt III AUa 574/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2012 r. w Szczecinie

sprawy K. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o podstawę wymiaru świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 kwietnia 2012 r. sygn. akt VII U 1494/11

1. oddała apelację,

2. przyznaje radcy prawnemu T. K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 574/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 czerwca 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2009, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), odmówił K. Ś. prawa do przeliczenia podstawy wymiaru renty. W uzasadnieniu wyjaśniono, iż przeliczenie podstawy wymiaru z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu okazało się niemożliwym, gdyż wnioskodawca nie udokumentował wymaganych ustawą 20 lat składkowych i nieskładkowych. K. Ś. udowodnił łącznie jedynie 16 lat i 10 miesięcy okresów ubezpieczenia. Dodano, iż z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego i opłacania składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (...) wypłaca się ubezpieczonemu

dodatek w kwocie 70,99 zł miesięcznie. Natomiast dokumenty przedstawione we wniosku z dnia 13 czerwca 2011 roku nie wnoszą nic nowego do sprawy.

Przedmiotową decyzję zakwestionował K. Ś.. Skarżący twierdzi, iż organ rentowy przy ustalaniu wysokości świadczenia niesłusznie pominął okres prowadzenia gospodarstwa rolnego (lata 1980-1989) oraz okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców (lata 1965-1968 oraz 1978-1980). Według odwołującego, legitymuje się on okresem ubezpieczenia wynoszącym 32 lata i 3 miesiące.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości.

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2012r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił odwołanie K. Ś., ustalając, że ubezpieczony urodził się 17 lutego 1949 roku. W kwestionariuszu dotyczącym okresów składkowych i nieskładkowych z dnia 21 kwietnia 2011 roku podał, iż po ukończeniu 16 roku życia pracował w gospodarstwie rolnym rodziców do 30 czerwca 1968 roku oraz dodatkowo w okresie od 1 sierpnia 1978 roku do 28 marca 1980 roku. Następnie prowadził własne gospodarstwo rolne i z tego tytułu odprowadzał składki na ubezpieczenie społeczne rolników w okresie od 1 kwietnia 1980 roku do 31 grudnia 1989 roku. K. Ś. w dniu 22 maja 1997 roku złożył wniosek o przyznanie mu prawa do renty. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 7 lipca 1997 roku, działając na podstawie przepisów ustawy z 18 grudnia 1976 roku o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz. U. 1989 Nr 46, poz. 450), przyznał K. Ś. prawo do okresowej renty inwalidzkiej 2 grupy od 15 czerwca 1997 roku tj. od zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto lata 1989-1996. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 35,09%. Podstawa wymiaru obliczona została przez pomnożenie ww. wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową 936,05 zł i wyniosła 328,46 zł. Ustalając świadczenie przyjęto 15 lat i 4 miesiące okresów składkowych, 1 rok i 6 miesięcy okresów nieskładkowych oraz 8 lat i 2 miesiące okresu uzupełniającego. Jednocześnie dokonano zwiększenia świadczenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie rolne i inne ubezpieczenie o kwotę 33,77 zł. Kolejnymi decyzjami organ rentowy ustalał prawo wnioskodawcy do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz dokonywał jej waloryzacji. Po rozpatrzeniu wniosku z 26 lipca 2010 roku, decyzją z 16 września 2010 roku, przeliczono wnioskodawcy prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na stałe. Przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 35,09%, kwotę bazową 936,05 zł oraz podstawę wymiaru 345,75 zł, która po waloryzacji wyniosła od 1 marca 2010 roku 685,71 zł. W piśmie z dnia 21 kwietnia 2011 roku K. Ś. zwrócił się do organu rentowego o przeliczenie podstawy wymiaru renty.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego sprawy, przywołując treść art. 111 ust. 1 i 2, art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej, a następnie art. 10 ustawy emerytalnej Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że o dwołanie wnioskodawcy okazało się nieuzasadnione i jako takie podlegało oddaleniu.

K. Ś. domagał się ponownego przeliczenia świadczenia rentowego, z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia oraz okresu pracy we własnym gospodarstwie rolnym. Istotą postępowania było zatem rozważenie, czy organ rentowy winien przeliczyć wysokość renty ubezpieczonego, zgodnie z żądaniem wnioskodawcy. Zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczony błędnie przyjmował, iż wskazywane przez niego okresy mogą stanowić podstawę przeliczenia wymiaru renty. Niewątpliwie niemożliwym okazało się obliczenie świadczenia wnioskodawcy w oparciu o treść przywołanego wyżej art. 111 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, gdyż ubezpieczony nie udowodnił 20 lat ubezpieczenia, o których mowa w tym przepisie. Żaden z okresów, które przywoływał ubezpieczony, nie mógł wpłynąć na dotychczas przyjęty przez organ rentowy łączny okres ubezpieczenia K. Ś. (ogółem 16 lat i 10 miesięcy). Odnosząc się do kwestii uwzględniania okresów pracy w rolnictwie przy ustalaniu prawa do emerytury, czy renty z tytułu niezdolności do pracy Sąd Okręgowy podkreślił, że okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki (art. 10 ust. 1 pkt 1) uwzględnia się wyłącznie przy ustalaniu prawa do renty (a nie jak w przypadku emerytury przy ustalaniu dodatkowo jej wysokości). Mogą być one zaliczone jedynie jako okres uzupełniający staż wymagany do nabycia prawa do renty, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe są krótsze od okresu wymaganego do przyznania tego świadczenia, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Nie wymienienie natomiast w art. 10 ust. 2 regulacji zawartej w art. 10 ust. 1 pkt 2 i

3 oznacza zaś, iż okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia nie można zaliczyć nawet do okresu uzupełniającego wymagany staż pracy do nabycia renty.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wbrew stanowisku odwołującego, odnośnie renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają uwzględnieniu tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki i to wyłącznie przy ustalaniu uprawnień do świadczenia, a nie przy ponownym ustalaniu wysokości renty. Odmienna sytuacja występuje przy ustalaniu uprawnień i wysokości świadczenia emerytalnego. Na marginesie Sąd pierwszej instancji zaznaczył, iż organ rentowy wyjaśniał już ubezpieczonemu dlaczego wskazywane przez niego okresy nie mogą mieć wpływu na wysokość obecnie pobieranej przez niego renty z tytułu niezdolności do pracy (vide k. 33 i 170 plik I akt ZUS).

Nie było również możliwym ponowne obliczenie renty w oparciu o treść art. 111 ust.1 pkt 2, gdyż wskaźnik wysokości podstawy wymiaru obliczony z lat 1977-1996 (tj. kolejnego dziesięciolecia z wybranych 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym zgłoszono wniosek o rentę) albo z lat 1991-2010 (czyli kolejnego dziesięciolecia z wybranych 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie wysokości renty) i tak byłby niższy niż ten dotychczas obowiązujący (35,09%). Obliczenie świadczenia w ten sposób skutkowałoby przyznaniem ubezpieczonemu renty w wysokości niższej niż aktualnie przysługująca.

Wskazany w tym przepisie tryb dopuszcza zaś ponowne przeliczenie wyłącznie, gdy okaże się, że nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od uprzednio obliczonego.

Dalej Sąd meriti podał, że brak było podstaw do ponownego obliczenia świadczenia należnego odwołującemu na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Regulacja ta pozwala na ponowne obliczenie renty, gdy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia, obliczony w oparciu o wynagrodzenie będące podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z kolejnych lat kalendarzowych w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia byłby wyższy od uprzednio obliczonego. K. Ś. chcąc skorzystać z tego trybu winien więc wykazać, iż w okresie uprzednio przyjętym do ustalenia otrzymywał wynagrodzenie wyższe niż te przyjęte przez organ rentowy. W toku niniejszego postępowania odwołujący nie przedstawił żadnej dokumentacji na tę okoliczność (np. dodatkowych list płac, formularzy RP-7, angaży itp.).

Reasumując, Sąd - podobnie jak organ rentowy - nie doszukał się aktualnie jakichkolwiek podstaw do ponownego ustalenia wysokości renty przysługującej K. Ś.. W tym stanie rzeczy Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie wniósł pełnomocnik wnioskodawcy - K. Ś. i zaskarżając go w całości zarzucił mu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, mających istotny wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia:

- **art. 117 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno - rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń**, poprzez nieuwzględnienie żądania wnioskodawcy przeliczenia podstawy wymiaru jego renty pomimo tego, iż przedłożył on szereg dokumentów na okoliczność wykazania okresów składkowych i nieskładkowych, co tym samym naruszyło obowiązek Sądu rozpatrzenia okoliczności konkretnej sprawy w sposób wszechstronny i rzetelny,

- **art. 10 ust. 1 pkt. 3 w zw. z art. 10 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS**

poprzez nie zaliczenie do okresów składkowych i nieskładkowych wnioskodawcy okresów pracy w gospodarstwie rolnym wnioskodawcy oraz jego rodziców, podczas gdy wskazany przepis na takie zaliczenie pozwala,

2) naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na treść zapadłego orzeczenia, a w szczególności:

- **art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.**, poprzez uznanie, że wnioskodawca nie udowodnił w sposób należyty wypracowanych w gospodarstwie rolnym okresów składkowych, podczas gdy w sytuacji zaprzeczenia twierdzeniom wnioskodawcy to na organie spoczywał obowiązek podjęcia odpowiednich czynności dla ustalenia tej okoliczności,
- **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez rażące naruszenie granic swobodnej oceny dowodów, a tym samym ich ocenę wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, co skutkowało

a) bezzasadnym uznaniem, że przy ustalaniu wysokości renty należnej wnioskodawcy nie należy zaliczać okresów składkowych i nieskładkowych wypracowanych przez niego podczas pracy w jego gospodarstwie rolniczym a następnie jego rodziców,

b) niczym nieuzasadnionym pominięciem faktu, że podczas zatrudnienia w charakterze stażysty wnioskodawca odbywał służbę wojskową i nie zaliczenie za ten czas okresów składkowych i nieskładkowych, co miało istotny wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia.

Wskazując na powyższe zarzuty **skarżący wniósł o** zmianę wyroku w całości poprzez przeliczenie podstawy wymiaru renty przysługującej wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie skarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, zasądzenie od ZUS Oddział w S. na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych - za obie instancje.

Ponadto, wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z wymienionych w apelacji dokumentów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w całości okazała się nieuzasadniona.

Na wstępie zaznaczyć należy, że w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego, oraz dokonał wszechstronnej oceny całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy i nie naruszając dyspozycji art. 233 k.p.c. Sąd Okręgowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku wskazał, jaki stan faktyczny stał się jego podstawą oraz podał na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu. Stąd też, Sąd Apelacyjny ustalenia Sądu pierwszej instancji w całości uznał i przyjął jako własne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania w przedmiotowym uzasadnieniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776). Nie dostrzegł przy tym naruszenia przez Sąd meriti prawa materialnego, w związku z czym poparł w całości rozważania Sądu Okręgowego również w zakresie przyjętych przez niego podstaw prawnych orzeczenia.

Dla porządku w pierwszej kolejności należy wskazać, że prawidłowo organ rentowy, a następnie Sąd meriti stwierdził, że niemożliwym jest przeliczenie ubezpieczonemu, renty przy uwzględnieniu 20 lat wybranych z całego okresu ubezpieczenia, albowiem ubezpieczony nie udokumentował, a więc w konsekwencji nie legitymuje się takim okresem ubezpieczenia. K. Ś. udowodnił łącznie 16 lat i 10 miesięcy okresów ubezpieczenia.

W sprawie przedmiotem sporu było, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do ponownego przeliczenia świadczenia rentowego, z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia (lata 1965-1968, 1978-1989) oraz okresu pracy we własnym gospodarstwie rolnym (lata 1980-1989). Apelujący starał się wykazać, że sporne okresy należało zaliczyć do okresów składkowych, a nadto, że to na organie rentowym, a następnie na sądzie ciążył obowiązek podjęcia czynności dla ustalenia tej okoliczności.

Odnosząc się do tak zakreślonych zarzutów apelacji należy zauważyć, że obowiązek udowodnienia faktów spoczywa na osobie, która wywodzi z nich skutki prawne (art. 232 k.p.c.), stąd też na odwołującej ciąży obowiązek przedstawienia

dowodów dla udowodnienia podnoszonych okoliczności. Muszą to być jednak środki dowodowe, które pozwolą na wiarygodne ustalenie okoliczności faktycznych. Przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych są normami bezwzględnie obowiązującymi i nie zawierają unormowań, które pozwalałyby na ustalenie okresów składkowych, będących przesłanką do przeliczenia podstawy świadczenia w sposób przybliżony czy prawdopodobny. Nadto skarżący pominął **ogólną regułą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c., iż ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Ciężar dowodu wiąże się z obowiązkiem twierdzenia (ciężarem twierdzenia) i obowiązkiem dowodzenia tych wszystkich okoliczności, które mogą być stosownie do treści art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu. W niniejszej sprawie, ciężar dowodu uiszczenia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne spoczywał na stronie powodowej. W sytuacji zatem, gdy ubezpieczony twierdzi, że uiszczył na rzecz organu rentowego należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, winien to swoje twierdzenie udowodnić, czego ani K. Ś. ani jego pełnomocnik nie uczynili. Za oczywiście chybione, w świetle wyżej zakreślonej argumentacji należy więc uznać twierdzenie apelacji, iż wystarczające jest wskazanie okresów w kwestionariuszu dotyczącym okresów składkowych i nieskładkowych.**

Apelujący podnosząc szereg chybionych zarzutów procesowych, a także tych dotyczących prawa materialnego, de facto nie podważał przyjętego przez Sąd Okręgowy i znajdującej wsparcie w jasnym brzmieniu art. 10 ust. 2, stanowiska iż brak podstaw prawnych do zaliczenia spornych okresów ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki. Ogólnie wskazywany wyżej przepis zezwala na uwzględnianie wymienionych w nim okresów pracy rolniczej w przypadku, gdy: 1) okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury lub renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu (ust. 1 i 2) oraz 2) nie zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (ust. 3). W zależności jednak od rodzaju świadczenia, do którego prawo podlega ustaleniu (emerytura bądź renta z tytułu niezdolności do pracy), przepis art. 10 ustawy różnicuje w ust. 1 i 2 możliwość uzupełniania okresów składkowych i nieskładkowych wymienionymi w nim okresami pracy rolniczej. W przypadku emerytury zarówno przy ustalaniu prawa do tego świadczenia, jak i przy obliczaniu jego wysokości (ust. 1) uwzględnia się okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki (pkt 1), przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia (pkt 2) oraz przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia (pkt 3). Natomiast odnośnie do renty z tytułu niezdolności do pracy (ust. 2) uwzględnieniu (i to wyłącznie przy ustalaniu uprawnień) podlegają tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki. Inaczej rzecz ujmując przepis art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zezwala na uzupełnienie „brakujących” a niezbędnych dla ustalenia prawa do renty okresów składkowych i nieskładkowych o okresy ubezpieczenia społecznego rolników i to wyłącznie – co należy podkreślić – przy ustalaniu uprawnień do świadczenia, nie zaś – jak tego chce skarżący – przy ponownym ustalaniu wysokości renty. Okres pracy rolniczej bierze się pod uwagę dopiero przy uwzględnieniu wszystkich udokumentowanych okresów składkowych i nieskładkowych. Analiza akt sprawy wskazuje zaś, że ubezpieczony posiadał wymagane do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy okresy składkowe i nieskładkowe. Dlatego też nie było podstaw by przy ustalaniu prawa do świadczenia uwzględniać okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki. Nie ma też podstaw prawnych, aby okresy te zwiększały wysokość obecnie przyznanego ubezpieczonemu świadczenia. Zupełnie niezrozumiałą jest zarzut niezaliczenia do stażu pracy ubezpieczonego okresu odbywania przez niego służby wojskowej w okresie od 24.10.1968 r. do 10.11.1970 r. albowiem jak wynika z k. 20 akt rentowych (plik I) zaliczono cały okres zatrudnienia od 1.07.1968 r. do 31.12.1970 r., a zatem w tym również okres służby wojskowej.

Mając na względzie dokonana ocenę, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Na marginesie należy wskazać, że okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego, za które opłacano składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Rolników znajdują swoje odzwierciedlenie w dodatku wypłacanym ubezpieczonemu do renty w kwocie 70,99 zł.

Rozstrzygając o kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko